MALTA

QORTI ĊIVILI
PRIM' AWLA
(ĠURISDIZZJONI KOSTITUZZJONALI)

ONOR. IMĦALLEF
JOSEPH R. MICALLEF

Seduta tas-27 ta' Settembru, 2012

Rikors Numru. 7/2012

George **SAMMUT**

vs

L-AVUKAT ĠENERALI

Il-Qorti:

Rat ir-Rikors imressaq fil-25 ta' Jannar, 2012, li bih u għar-raġunijiet hemm fih imfissrin, ir-rikorrent talab li din il-Qorti (i) ssib li huwa ġarrab ksur tal-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni tar-Repubblika ta' Malta (aktar 'il quddiem imsejħa l-"Kostituzzjoni") u tal-artikolu 6 tal-Konvenzjoni għall-Ħarsien tad-Drittijiet Umani u l-Libertajiet

Fundamentali (aktar 'il quddiem imsejħa il-"Konvenzjoni") meta b'degriet mogħti mill-Qorti tal-Appell Kriminali fit-23 ta' Jannar, 2012, waqt is-smigħ ta' appell imressaq minnu minn sentenza mogħtija kontrih mill-Qorti tal-Maġistrati (Malta) bħala Qorti ta' Ġudikatura Kriminali fit-3 ta' Frar, 2011, l-imsemmija Qorti tal-Appell Kriminali ma laqgħetlux it-talba li jressaq b'xhud tiegħu lil Mario Psaila, xhud li xehed quddiem l-ewwel Qorti; (ii) ssib li huwa sejjer iġarrab ksur tal-imsemmi artikolu 39 tal-Kostituzzjoni u tal-imsemmi artikolu 6 tal-Konvenzjoni, jekk kemm-il darba l-Qorti tal-Appell Kriminali m'hijiex sejra tħallih iressaq u m'hijiex sejra tisma' x-xhieda tal-imsemmi Mario Psaila; u (iii) tagħti l-ordinijiet, toħroġ dawk l-atti u tagħti dawk id-direttivi li jidhrilha xierqa sabiex twettaq jew tiżgura t-twettiq tal-jeddijiet fundamentali tiegħu għal smigħ xieraq kemm taħt il-Kostituzzjoni u kif ukoll taħt il-Konvenzjoni, u dan billi tawtorizżah iressaq b'xhud tiegħu lill-istess Mario Psaila fil-każ li huwa għandu bħalissa quddiem l-istess Qorti tal-Appell Kriminali. Ir-rikorrent talab ukoll l-ispejjeż;

Rat id-degriet tagħha tas-26 ta' Jannar, 2012, li bih appuntat is-smigħ tar-Rikors għad-9 ta' Frar, 2012;

Rat it-Tweġiba mressqa mill-intimat fit-2 ta' Frar, 2012, li biha u għar-raġunijiet hemm imsemmija, laqa' għall-azzjoni tar-rikorrent billi qal li r-rikorrent la ġarrab u lanqas sejjer iġarrab xi ksur ta' xi jedd fundamentali tiegħu, u saħaq li l-azzjoni hija waħda fiergħa u vessatorja billi joħroġ ċar li r-rikorrent qiegħed jinqeda b'din il-proċedura bħala manuvra tattika biex jiżgwida lil din il-Qorti u kif ukoll lill-Qorti tal-Appell Kriminali. Fl-ewwel lok, ċaħad li l-każ tar-rikorrent kien tmexxa quddiem il-Qorti tal-Maġistrati flimkien mal-każ ta' Mario Psaila, minkejja li nstemgħu u nqatgħu fl-istess jum. Seħaq li la r-rikorrent u lanqas Mario Psaila ma kienu mixlija flimkien bħala ko-imputati u l-fatt li Mario Psaila għażel li jixhed fil-każ li fih kien mixli, ma jġibux b'daqshekk xhud tar-rikorrent fil-każ li fih ir-rikorrent kien mixli. Fl-ebda waqt ma ngħata xi degriet mill-Qorti tal-Maġistrati li l-każ tar-rikorrent u dak ta' Psaila kellhom jinstemgħu flimkien u/jew li x-xhieda mogħtija

f'każ tkun tgħodd għall-każ l-ieħor. Ċaħad ukoll li sata' kien hemm xi "intiża" li ż-żewġ każi jinstemgħu flimkien, għaliex dan kien ikun ta' xkiel, u mhux ta' għajnuna, għall-każ tal-Prosekuzzjoni. Tenna li għalhekk, u ladarba l-atti tal-Qorti tal-Maġistrati jagħtu stampa xierqa ta' dak li seħħ fil-każ tar-rikorrent, għamlet sewwa l-Qorti tal-Appell Kriminali li ddekretat li Mario Psaila ma jmissux jitħalla jitressaq b'xhud tar-rikorrent fl-istadju tal-appell;

Rat id-degriet kamerali tagħha tal-24 ta' Frar, 2012[1], li bih u fuq talba magħmula mir-rikorrent b'rikors ieħor imressaq b'urġenza fil-25 ta' Jannar, 2012[2], għal-miżuri provviżorji u dan billi tat lill-istess rikorrent direttivi dwar it-talba tiegħu biex il-Qorti tal-Appell Kriminali ma tgħaddix għall-għoti tas-sentenza fil-każ tal-appell tiegħu quddiemha sakemm ma tingħata s-sentenza aħħarija f'din il-proċedura;

Rat l-atti tal-proċeduri meħudin fir-rigward tar-rikorrent quddiem il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) bħala Qorti ta' Ġudikatura Kriminali;

Semgħet ix-xhieda mressqa mill-partijiet;

Semgħet it-trattazzjoni tal-avukati tal-partijiet;

Rat l-atti kollha tal-kawża;

Rat id-degriet tagħha tal-10 ta' Mejju, 2012, li bih ħalliet il-kawża għas-sentenza;

Ikkunsidrat:

Illi b'din l-azzjoni, r-rikorrent qiegħed jgħid li ġarrab u sejjer iġarrab ksur ta' jedd fundamentali dwar smigħ xieraq minħabba li m'huwiex jitħalla jressaq b'xhud f'appell

[1] Paġġ. 101 – 4 tal-proċess
[2] Paġ. 7 tal-proċess

imressaq minnu persuna li hu jgħid li kienet tat ix-xhieda tagħha fil-każ li huwa kellu quddiem il-Qorti tal-Maġistrati u liema xhud huwa kruċjali għall-istess appell tiegħu;

Illi l-intimat laqa’ għall-imsemmija azzjoni billi qal li l-azzjoni tar-rikorrent hija waħda fiergħa u maħsuba biss biex iddejjaq u dan għaliex qiegħed jinqeda b’din il-proċedura biex jiżvija lil din il-Qorti u kif ukoll lill-Qorti tal-Appell Kriminali biex iħalluh iressaq xhud meta kien naqas li jieħu ħsieb jiżgura dan fi stadju aktar qabel. L-intimat jiċħad li l-każ tar-rikorrent kien tmexxa quddiem il-Qorti tal-Maġistrati flimkien mal-każ ta’ Mario Psaila, minkejja li nstemgħu u nqatgħu fl-istess jum. Jisħaq li la r-rikorrent u lanqas Mario Psaila ma kienu mixlija flimkien bħala ko-imputati u l-fatt li Mario Psaila għażel li jixhed fil-każ li fih kien mixli, ma jġibux b’daqshekk xhud tar-rikorrent fil-każ li fih ir-rikorrent kien mixli. Fl-ebda waqt ma ngħata xi degriet mill-Qorti tal-Maġistrati li l-każ tar-rikorrent u dak ta’ Psaila kellhom jinstemgħu flimkien u/jew li x-xhieda mogħtija f’każ tkun tgħodd għall-każ l-ieħor. Jiċħad ukoll li sata’ kien hemm xi “intiża” li ż-żewġ każi jinstemgħu flimkien, għaliex dan kien ikun ta’ xkiel, u mhux ta’ għajnuna, għall-każ tal-Prosekuzzjoni. Itenni li għalhekk, u ladarba l-atti tal-Qorti tal-Maġistrati jagħtu stampa xierqa ta’ dak li seħħ fil-każ tar-rikorrent, għamlet sewwa l-Qorti tal-Appell Kriminali li ddekretat li Mario Psaila ma jmissux jitħalla jitressaq b’xhud tar-rikorrent fl-istadju tal-appell;

Illi l-<u>fatti rilevanti li joħorġu mill-atti</u> juru li r-rikorrent huwa xufier ta’ karozza tal-linja u jaqla’ l-għixien tiegħu minn dak ix-xogħol. Fi Frar tal-2010, il-Pulizija Eżekuttiva ħarrket lir-rikorrent talli fl-1 ta’ Jannar, 2010, għall-ħabta tas-14.15 kien qiegħed isuq *char-a`-banc* meta kien taħt l-influwenza tax-xorb jew drogi, li naqas li jagħti kampjun tan-nifs meta kien hekk mitlub fil-Kwartieri Ġenerali tal-Pulizija, li kiser il-paċi pubblika b’għajjat u storbju u li qal kliem oxxen li jikkonsisti f’dagħa. Fit-taħrika, r-rikorrent kien ordnat jidher quddiem il-Qorti tal-Maġistrati (Malta)

bħala Qorti ta’ Ġudikatura Kriminali fil-15 ta’ April filgħodu fis-Seduta tat-Traffiku[3];

Illi dak inhar tal-ewwel smigħ, ir-rikorrent talab differiment tal-kawża billi ma kienx deher għalih l-avukat difensur tiegħu[4]. Il-Qorti tal-Maġistrati laqgħet it-talba u ħalliet il-kawża għas-17 ta’ Ġunju, 2010;

Illi fis-smigħ tas-17 ta’ Ġunju, 2010, il-Prosekuzzjoni ressqet il-provi tagħha u l-avukat difensur tar-rikorrent għamel il-kontro-eżami tax-xhieda tal-Prosekuzzjoni u talab li l-kawża titħalla għal data oħra għall-provi li kien għad fadallu. Il-Qorti tal-Maġistrati laqgħet it-talba u ħalliet il-kawża għat-28 ta’ Ottubru, 2010[5];

Illi fit-28 ta’ Ottubru, 2010[6], ir-rikorrent għarraf lill-Qorti tal-Maġistrati li kien qabbad avukat difensur differenti minn dak li kien deher għalih fis-smigħ ta’ qabel u, minħabba li l-istess avukat difensur ġdid ma kienx deher, talab li l-kawża titħalla għal data oħra. Minħabba li l-Prosekuzzjoni ma kenitx kontra t-talba u sakemm id-differiment li jingħata jkun l-aħħar wieħed, il-Qorti tal-Maġistrati laqgħet it-talba u ħalliet il-kawża għat-3 ta’ Frar, 2011;

Illi fit-3 ta’ Frar, 2011, deher ir-rikorrent mgħejjun minn avukat difensur. Tressqu l-provi tal-imputat (rikorrent), magħduda magħhom ix-xhieda tal-istess imputat. Saret it-trattazzjoni u ngħatat is-sentenza. Il-Qorti tal-Maġistrati sabet lir-rikorrent ħati tal-akkużi kollha li bihom kien mixli, u bħala piena waħħlet lir-rikorrent multa ta’ ħames mitt ewro (€ 500) u issospendietu milli jżomm jew jikseb liċenza tas-sewqan għal żmien sitt (6) xhur minn dak inhar[7]. Ir-rikorrent talab is-sospensjoni tas-sentenza biex iressaq appell minnha. Il-Qorti laqgħet it-talba[8];

[3] Dok f’paġ. 11 tal-proċess
[4] Dok f’paġ. 12 tal-proċess
[5] Dok f’paġ. 13 tal-proċess
[6] Paġ. 23 tal-proċess
[7] Dok f’paġġ. 25 – 6 tal-proċess
[8] Dokti f’paġġ. 24 u 27 tal-proċess

Illi b'taħrika oħra maħruġa mill-Pulizija Eżekuttiva fi Frar tal-2010, Mario Psaila kien mixli b'għadd ta' akkużi marbuta mal-ġrajja li dwarha kien akkużat ir-rikorrent. It-taħrika kienet tgħid ukoll li l-każ kellu jibda jinstema' quddiem il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) bħala Qorti ta' Ġudikatura Kriminali fil-15 ta' April, 2010[9]. Biex jidhru għalih fil-każ, l-imsemmi Psaila ħatar lill-istess avukati li kien ħatar ir-rikorrent. Il-każ instema' u nqata' fl-istess smigħ li fihom kienet imsejħa u maqtugħa l-kawża tar-rikorrent. Psaila nstab ħati (għalkemm mhux tal-akkużi kollha) u immultat sitt mitt ewro (€ 600) u kellu l-liċenza tas-sewqan sospiża għal żmien sitt (6) xhur min dak inhar. Għalkemm Psaila talab is-sospensjoni tal-eżekuzzjoni tas-sentenza mogħtija kontrih[10], baqa' ma ressaqx appell minn dik is-sentenza;

Illi kemm ir-rikorrent u kif ukoll Mario Psaila xehdu fl-istess smigħ tat-3 ta' Frar, 2011, qabel ma l-Qorti tal-Maġistrati għaddiet għall-għoti sommarju tas-sentenza fil-każ ta' kull wieħed minnhom;

Illi b'degriet mogħti mill-Qorti tal-Maġistrati fil-11 ta' Frar, 2011[11], ma ntlaqgħetx it-talba magħmula mir-rikorrent b'rikors tiegħu tad-9 ta' Frar, 2011[12], biex il-Qorti twaqqa' l-iskwalifika mis-sewqan imposta bl-imsemmija sentenza appellata;

Illi fis-16 ta' Frar, 2011[13], ir-rikorrent ressaq ir-Rikors tal-Appell mis-sentenza mogħtija fit-3 ta' Frar, 2011, quddiem il-Qorti tal-Appell Kriminali. Il-każ tqiegħed għas-smigħ quddiem dik il-Qorti għat-23 ta' Jannar, 2012[14];

---

[9] Dok f'paġ. 43 tal-proċess
[10] Dok f'paġ. 56 tal-proċess
[11] Paġġ. 33 – 4 tal-proċess
[12] Dok f'paġġ. 29 – 30 tal-proċess
[13] Dok f'paġġ. 35 – 8 tal-proċess
[14] Dok f'paġ. 40 tal-proċess

Illi dak inhar li ssejjaħ l-appell, wara li l-Qorti tal-Appell Kriminali semgħet ix-xhieda tas-Surġent Maġġur Joseph Chalker, l-avukat difensur tar-rikorrent talab li jittella' b'xhud tad-difiża (tal-appellant) l-imsemmi Mario Psaila. Dak il-ħin, il-Qorti tat degriet (li tniżżel fil-verbal tas-smigħ[15]) li bih ċaħdet it-talba tad-difensur tar-rikorrent, u ssoktat tisma' x-xhieda tax-xhud tal-Prosekuzzjoni. Billi xi xhud oħrajn tal-Prosekuzzjoni ma kenux jifilħu, il-Qorti tal-Appell ħalliet il-kawża għall-kontinwazzjoni għat-28 ta' Marzu, 2012;

Illi fil-25 ta' Jannar, 2012, infetħet din il-kawża;

Illi għal dak li jirrigwarda l-konsiderazzjonijiet ta' natura legali marbutin mal-każ taħt eżami, jidher li l-ilmenti tar-rikorrent jixraq li jitqiesu taħt żewġ ordni ta' ħsieb: l-ewwel wieħed huwa dwar jekk in-nuqqas ta' smigħ ta' xhud iġibx ksur tal-jedd fundamentali tar-rikorrent għal smigħ xieraq; it-tieni wieħed hu dwar l-effetti tar-*res gestae* dokumentati tal-kawża fuq dak il-jedd;

Illi l-Qorti tibda biex tirrileva li l-ilmenti tar-rikorrent dwar il-ksur tal-jedd fundamentali tiegħu jirrigwardaw l-istadju tal-appell tiegħu. Ir-rikorrent ma jqanqal l-ebda ilment dwar dak li ġara quddiem l-ewwel Qorti (jiġifieri l-Qorti tal-Maġistrati) għaż-żmien kollu li l-każ kien miexi quddiemha sa ma din tat is-sentenza tagħha li minnha ressaq l-imsemmi appell. B'mod partikolari, ir-rikorrent isejjes l-ilment tiegħu fuq id-degriet mogħti mill-Qorti tal-Appell Kriminali fit-23 ta' Jannar, 2012, safejn dan jinbena fuq iċ-ċirkostanza li l-atti tal-kawża miżmuma mill-ewwel Qorti ma kinux juru li x-xhud li r-rikorrent irid iressaq fl-istadju tal-appell kien xehed fil-każ tar-rikorrent quddiem l-ewwel Qorti. Ir-rikorrent jisħaq li d-degriet imsemmi iċaħħdu minn jedd essenzjali li jressaq xhud minħabba l-"iżball" li l-atti tal-każ naqsu li jiddokumentaw kif jixraq fatt li, fl-

[15] Dok f'paġ. 41 tal-proċess

istanza tal-appell, qiegħed joħloqlu ksur ta' jedd fundamentali;

Illi l-Qorti tqis li l-**eċċezzjoni preliminari** tal-intimat li l-azzjoni tal-lum tar-rikorrent hija waħda fiergħa u vessatorja m'hijiex tajba. Ma jidhrilhiex li l-kwestjoni mqanqla mir-rikorrent hija – kif jgħid l-intimat – manuvra maħsuba biss biex tiżvija lil din il-Qorti jew lill-Qorti tal-Appell Kriminali jew biex tissarraf bħala appell minn degriet tal-imsemmija Qorti tal-Appell. Kif tifhimha l-Qorti, l-azzjoni tar-rikorrent tqajjem kwestjoni ta' allegat ksur ta' jedd fundamentali (dak dwar smigħ xieraq) imnissla minn ċirkostanza li għalkemm ma toħroġx mill-atti reġistrati ta' kawża, tista' tagħti xejra għal kollox differenti lill-każ. Il-Qorti tagħraf li, fejn jidħol il-ħarsien ta' jeddijiet fundamentali, dak li jseħħ f'awla ta' qorti jaf ikun ta' siwi rilevanti għad-determinazzjoni tal-ksur lamentat, ukoll jekk dak li jseħħ ma jkunx jirriżulta mill-atti formali tal-kawża ta' dik l-istess qorti[16]. Fil-każ li għandha quddiemha llum, il-Qorti tqis li l-ilment tar-rikorrent jitlob li jsir stħarriġ dwar ċirkostanza proċedurali fil-qafas tal-ħtieġa li s-smigħ mogħti lilu jkun wieħed xieraq u ekwu;

Illi, minbarra dan, huwa aċċettat li din il-Qorti, fis-setgħat partikolari kostituzzjonali tagħha, m'hijiex miżmuma milli taqta' u tiddeċiedi, meta jkun il-każ, jekk xi qorti oħra tkun kisret xi jedd fundamentali ta' persuna kemm b'xi pronunċjament tagħha, kemm b'xi mġiba partikolari waqt is-smigħ, kemm b'xi ksur tar-regoli essenzjali tal-proċediment li jkun inżamm quddiemha, u kif ukoll dwar xi nuqqas kostitutiv tagħha li b'xi mod jikser il-jedd ta' smigħ xieraq. Naturalment, stħarriġ bħal dan ma jibdilx lil din il-Qorti f'qorti li twettaq is-setgħat proprji tal-qorti li tkun mistħarrġa, liema setgħat huma merfugħa mil-liġi għal dik il-qorti partikolari[17];

---

[16] Ara Q.E.D.B. **14.6.2011** fil-kawża fl-ismijiet ***Aquilina vs Malta*** (Applik. Nru. 28040/08) § 48
[17] Kost. **9.10.2001** fil-kawża fl-ismijiet ***Micallef vs Avukat Ġenerali et*** (Kollez. Vol; **LXXXV.i.239**)

Illi huwa f’dawn it-termini li sejra tqis l-ilment tar-rikorrent. Għalhekk, din il-Qorti m’hijiex sejra tagħmilha ta’ qorti ta’ appell fuq il-Qorti tal-Appell Kriminali, għaliex dan m’huwiex ix-xogħol li trid tagħmel biex tistħarreġ l-ilment ta’ ksur tal-jedd fundamentali msemmi mir-rikorrent. Il-każ imressaq mir-rikorrent irid jitqies biss fil-parametri ta’ ksur tad-dritt għal smigħ xieraq kif sejjer jingħad aktar ’il quddiem. Jidher li l-ilment tar-rikorrent dwar in-nuqqas ta’ smigħ xieraq idur mal-aspett ta’ ġustizzja li mhux biss issir imma tidher li qiegħda ssir, u kif ukoll mal-aspett tal-opportunita’ ndaqs lill-partijiet tul smigħ ta’ kawża (magħruf bħala “*equality of arms*”);

Illi meta wieħed iqis il-każ tar-rikorrent f’dan id-dawl, ma tkunx ħaġa ħafifa li tgħid li l-ilment tiegħu u l-azzjoni meħuda minnu huma tassew użu ħażin tal-proċess kostituzzjonali jew li l-proċedura meħuda hija waħda maħsuba biss biex iddejjaq jew fiergħa. Għall-kuntrarju, l-Qorti ssib li t-tressiq ta’ dak l-ilment bil-proċedura tal-lum kien imiss kwestjoni ta’ rilevanza u li ma jidhirx li setgħet tkun indirizzata bit-teħid ta’ xi proċeduri jew rimedji oħrajn preskritti mil-liġi. Naturalment, il-fatt jekk l-ilment huwiex mistħoqq jew le hija kwestjoni oħra li l-Qorti sejra tistħarriġha aktar ’il quddiem f’din is-sentenza;

Illi minħabba f’hekk, il-Qorti m’hijiex sejra tilqa’ l-imsemmija eċċezzjoni preliminari;

Illi, għal dak li jirrigwarda l-**mertu tal-ilment tar-rikorrent** jidher li huwa jibni l-azzjoni tiegħu kemm fuq il-Kostituzzjoni u kif ukoll fuq il-Konvenzjoni;

Illi safejn huwa rilevanti għall-każ tal-lum, l-artikolu 39(1) tal-Kostituzzjoni jipprovdi li “*Kull meta xi ħadd ikun akkużat b’reat kriminali huwa għandu, kemm-il darba l-akkuża ma tiġix irtirata, jiġi mogħti smigħ xieraq għeluq żmien raġonevoli minn qorti indipendenti u imparzjali mwaqqfa b’liġi*”. Barra minn hekk, l-artikolu 39(6) jipprovdi li “*Kull min ikun akkużat b’reat kriminali - ... (d) għandu jiġi*

mogħti faċilitajiet biex jeżamina personalment jew permezz tar-rappreżentant legali tiegħu x-xhieda msejħa mill-prosekuzzjoni quddiem kull qorti u li jikseb l-attendenza ta' xhieda suġġett għall-ħlas tal-ispejjeż raġonevoli tagħhom, u jagħmel l-eżami tax-xhieda li jkunu ser jixhdu għalih quddiem il-Qorti bl-istess kondizzjonijiet bħal dawk li jgħoddu għal xhieda msejħa mill-prosekuzzjoni. ...";

Illi min-naħa l-oħra, l-artikolu 6(1) tal-Konvenzjoni jipprovdi li "*Fid-deċiżjoni tad-drittijiet ċivili u l-obbligi tiegħu jew ta' xi akkuża kriminali kontra tiegħu, kulħadd huwa intitolat għal smigħ imparzjali u pubbliku fi żmien raġonevoli minn tribunal indipendenti u imparzjali mwaqqaf b'liġi. ...*". Filwaqt li l-artikolu 6(3) tal-istess Konvenzjoni jipprovdi li "*Kull min ikun akkużat b'reat kriminali għandu d-drittijiet minimi li ġejjin: ... (d) li jeżamina jew li jara li jiġu eżaminati xhieda kontra tiegħu u li jottjeni l-attendenza u l-eżami ta' xhieda favur tiegħu taħt l-istess kundizzjonijiet bħax-xhieda kontra tiegħu*";

Illi l-Qorti sejra tqis il-każ tar-rikorrent taħt dawn id-dispożizzjonijiet flimkien u dan għaliex jidher li d-dispożizzjonijiet tal-Kostituzzjoni huma miruta minn dawk tal-Konvenzjoni u jixxiebhu għalihom, u wkoll għaliex l-ilment speċifiku tar-rikorrent jaqa' fil-qafas usa' tal-prinċipju tas-smigħ xieraq;

Illi, kif ingħad aktar qabel, ir-rikorrent iqis li kien id-degriet mogħti mill-Qorti tal-Appell Kriminali fit-23 ta' Jannar, 2012, li ħalaq il-ksur attwali tal-jedd għal smigħ xieraq u l-ksur mibsur tal-istess jedd għal dak li jista' jsir fis-smigħ tal-appell tiegħu jekk kemm-il darba dak id-degriet jibqa' ma jinbidilx. Il-Qorti qiegħda ġġib kelma b'kelma dak li jipprovdi d-degriet: "*Il-Qorti tirrileva li l-kawżi ta' Mario Psaila u George Sammut qatt ma nstemgħu kontestwalment; illi Mario Psaila qatt ma kien xhud f'dan il-każ, illi d-difiża ressqet argument li dan Psaila bejn wieħed u ieħor ammetta li ma hux minnu u hu intiż biss biex jinġieb xhud ġdid;*

Il-Qorti timxi ma' dak li jgħid il-Kap 9 illi tista' taċċetta biss xhieda li jkunu xehedu fil-Qorti tal-Maġistrati. Ir-records of the case ma jindikaw ebda persuna bil-kunjom ta' Psaila kemm fil-paġna 2, paġna 3 u paġna 14. Għaldaqstant, il-Qorti ma tistax tisma' lix-xhud rikjest mid-difiża għax hekk marbuta bil-Kodiċi. Tfakkar ukoll li skont il-ġurisprudenza kostanti tal-Qorti Ewropeja dwar id-Drittijiet tal-Bniedem ma hemm ebda dritt li ttella' xhieda kemm trid";

Illi għal dak li jirrigwarda l-<u>jedd tal-akkużat li jressaq xhieda</u> ma għandu jkun hemm l-ebda dubju li jedd bħal dan huwa mħares bħala waħda mill-garanziji marbuta mat-tmexxija xierqa tal-proċess kriminali. Minkejja li l-persuna akkużata ma hija marbuta tipprova xejn (ħlief f'xi każijiet partikolari li hekk titlob il-liġi, iżda li ma jidħlux fil-każ tal-lum) u tista' wkoll tagħżel li ma tagħtix ix-xhieda tagħha, hija dejjem mogħtija d-dritt li, fil-waqt xieraq tal-proċess kontra tagħha, titħalla ttella' b'xhud tagħha lil kull min jidhrilha meħtieġ għall-ġid tal-każ tagħha. Din il-garanzija tinsab kemm kemm taħt l-artikolu 39(6)(d) tal-Kostituzzjoni u kif ukoll taħt l-artikolu 6(3)(d) tal-Konvenzjoni. Ta' min jinnota li l-Konvenzjoni tgħodd dan il-jedd fost il-jeddijiet minimi li jiggarantixxu s-smigħ xieraq lill-persuna mixlija b'reat: fi kliem ieħor, dawn huma l-aktar jeddijiet bażilari li dik il-persuna jistħoqqilha tistenna fi proċediment li tkun għaddejja minnu;

Illi l-imsemmi jedd jgħodd kemm għall-proċeduri tal-ewwel istanza u kif ukoll fi stadju tal-appell. Madankollu, mill-kliem tal-artikolu relattiv innifsu "*Neither the accused's right to cross-examine witnesses nor his right to call defence witnesses is absolute. However, such limits as are set or occur must be consistent with the principle of equality of arms, the full realisation of which is the 'essential aim' or article 6(3)(d). ... As to the calling of witnesses for the defence, it is for the national courts, as a general rule, to assess whether it is appropriate to call witnesses. Although the national court's decision is*

subject to review under Article 6(3)(d), the Commission has generally adopted a relaxed approach to its role of monitoring the exclusion of witnesses, seldom questioning a national court's exercise of its discretion in the assessment of the relevance of the proposed evidence. ... A decision to exclude a defence witness under Article 6(3)(d) may, however, be a breach of the general fair hearing requirement in Article 6(1)"[18]. F'kull każ, meta qorti nazzjonali tiċħad it-talba tad-difiża biex titħalla tressaq xhud tagħha, huwa meħtieġ li dik il-qorti tagħti r-raġuni jew raġunijiet għal dik iċ-ċaħda b'motivazzjoni xierqa;

Illi huwa aċċettat u mgħallem li "*Paragraph 3(d) does not grant the accused an unlimited right to secure the appearance of witnesses in court. In principle, it is for the national courts to consider whether a particular witness should be heard. Therefore, it is not sufficient for an applicant to complain in Strasbourg that he has not been allowed to question a certain witness; in addition, he must explain why it is important for the witness concerned to be heard and the evidence must be necessary for the establishment of the truth. ... The second limb of paragraph 3(d) clearly allows for discretion on the part of the national court because its only requirement is that the prosecution and the accused receive equal treatment in this respect. With regard to the summoning of witnesses for the defence and their examination, domestic law and the courts may set conditions and impose restrictions, provided that these apply equally in respect of the witnesses for the prosecution. ... However, here again, the fact that paragraph 3(d) has not been violated does not yet mean that the requirements of the first paragraph have been satisfied. Moreover, the Strasbourg Court has restricted the discretion of the courts somewhat by requiring that the national courts should state the reasons for rejecting a request of the accused to summon a witness*"[19];

---

[18] Harris, O'Boyle, Warbrick *Law of the European Convention on Human Rights* (1st Edit, 1995) pp. 267 – 8

[19] Van Dijk, van Hoof, van Rijn, Zwaak *Theory and Practice of the European Convention on Human Rights* (4th Edit) pp 644, 648 – 9

Illi l-Qorti temmen li wieħed għandu jagħraf każ fejn qorti tiċħad talba tad-difiża biex titħalla tressaq xhud fuq il-bażi li dik il-qorti tqis li x-xhieda m'hijiex rilevanti jew fejn dik ix-xhieda hija biss tentativ biex il-mixi 'l quddiem tal-kawża jitwal bla raġuni tajba, minn każ fejn iċ-ċaħda tkun għal raġuni oħra, bħalma hi raġuni proċedurali. Jidher li l-istħarriġ dwar ilment ta' ksur ta' jedd għal smigħ xieraq huwa iżjed rigoruż f'tal-ewwel milli f'tat-tieni, għaliex sakemm id-deċiżjoni taċ-ċaħda fl-ewwel każ ma tintweriex li hija waħda għal kollox irraġonevoli jew arbitrarja, deċiżjoni bħal dik taqa' fl-ambitu tal-funzjoni deliberativa ta' dik il-qorti u għalhekk qajla tissarraf fi ksur tal-jedd ta' smigħ xieraq[20];

Illi ma għandu jkun hemm l-ebda dubju li biex wieħed iqis jekk kemm-il darba tħarisx il-prinċipju tat-trattament indaqs tal-partijiet f'kawża, wieħed irid jara jekk, fil-każ konkret, il-qorti tkunx tat l-istess opportunita' lill-partijiet biex iressqu l-każ tagħhom;

Illi mill-atti tal-kawża joħroġ li, fl-għoti tad-degriet li minnu jilminta r-rikorrent, il-Qorti tal-Appell Kriminali immotivat sewwa ċ-ċaħda tagħha tat-talba tad-difiża. Minbarra dan, jidher li rabtet ir-raġuni ewlenija tagħha għall-imsemmija ċaħda mal-fatt li "hekk marbuta bil-Kodiċi": fi kliem ieħor, saħħet il-provvediment tagħha ma' qafas ta' dispożizzjoni ta' liġi[21]. Ħareġ ukoll li fl-ebda waqt tas-smigħ tal-kawża ma saret talba mid-difiża biex il-każ tar-rikorrent jinstema' kontestwalment ma' dak ta' Mario Psaila[22], u l-Prosekuzzjoni żgur ma kellha l-ebda mottiv biex tagħmel talba bħal din[23]. Mill-verbali tal-atti tal-proċeduri kontra r-rikorrent, ma jissemma mkien li Mario Psaila xehed bħala xhud tal-imputat Sammut. Min-naħa l-oħra, madankollu, mill-provi mressqa ħareġ li huwa minnu li ż-żewġ kawżi dejjem instemgħu mill-istess Maġistrat fl-istess seduti tat-

[20] Q.E.D.B. **18.6.2002** fil-kawża fl-ismijiet ***Wiezrbicki vs Polonja*** (Applik. Nru. 24541/94) §§ 39 u 45
[21] Ara l-art. 424 tal-Kap 9
[22] Xhieda ta' Dr William Cuschieri 1.3.2012, f'paġġ. 119 – 120 tal-proċess
[23] Xhieda tas-Surġent Maġġur Joseph Chalker 1.3.2012, f'paġġ. 124 – 5 tal-proċess

Traffiku, li l-kawżi kienu jissejħu flimkien, u li kemm ir-rikorrent u kemm Mario Psaila xehdu fl-istess jum u sewwasew dak inhar u qabel ma ngħatat is-sentenza dwar kull wieħed minnhom[24]. Mill-*prime note* miżmuma mid-Deputat Reġistratur waqt is-smigħ[25], joħroġ li fit-3 ta' Frar, 2011, tniżżel li fil-kawża tar-rikorrent (li kienet il-kawża numru tlettax (13) fuq il-lista ta' dak inhar) xehed ir-rikorrent u sar il-kontro-eżami ta' xhud tal-Prosekuzzjoni mid-difensur tiegħu, filwaqt li fil-kawża kontra Mario Psaila (li kienet in-numru erbatax(14) fuq il-lista ta' dak inhar), xehed l-istess Mario Psaila u sar il-kontro-eżami ta' l-istess xhud tal-Prosekuzzjoni mill-avukat li deher għalih dak inhar. Iżjed minn hekk, mill-atti joħroġ ukoll li, fil-kopja formali tas-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati li minnha r-rikorrent ressaq appell, tinsab imniżżla din il-frażi: "*Konnessa mal-kawża Nru. 14 tallum*"[26];

Illi minn dawn il-kostatazzjonijiet ta' fatti joħroġ li, minkejja li **formalment** il-kawża tar-rikorrent u dik ta' Mario Psaila nżammu separati minn ta' xulxin, **fil-prattika** sata' ngħata 'l wieħed x'jifhem li ż-żewġ kawżi tmexxew flimkien u dak li sar f'waħda kien jgħodd għall-oħra wkoll. Kemm hu hekk, ir-rikorrent jisħaq li x-xhud tal-Prosekuzzjoni taw ix-xhieda tagħhom darba għaż-żewġ kawżi u sarilhom il-kontro-eżami wieħed mill-avukati difensuri taż-żewġ akkużati. Sata' sar hekk ukoll għall-finijiet ta' prattiċita' li l-ġudikant li mexxa s-smigħ ħass li kienet meħtieġa jew xierqa għall-każ li jkun. Hemm ukoll iċ-ċirkostanza li, f'kawżi li jagħmlu parti minn listi konsistenti ta' kawżi għas-smigħ u li jinstemgħu b'ħeffa sommarja, dak li jitniżżel fil-verbali bosta drabi jirrifletti ċerta għaġġla u nuqqas ta' formalita' li ma tagħtix ħin biex wieħed jifli sewwa dak li jkun qiegħed jiġi reġistrat;

Illi l-mistoqsija li tqum fid-dawl ta' dawn iċ-ċirkostanzi (u li hija sewwasew il-qofol kollu tal-ilment tar-rikorrent) hija jekk wieħed iridx jibqa' biss ma' dak li jkun verbalizzat jew

---

[24] Xhieda tas-Surġent Maġġur J Micallef Engerer 1.3.2012, f'paġġ. 129 – 130 tal-proċess
[25] Dok f'paġ. 83 tal-proċess
[26] Dok f'paġ. 25 tal-proċess

jekk għandux iħares lejn elementi oħra tal-proċess biex iqis x'ikun ġara tassew. Dan qiegħed jingħad għaliex jekk kemm-il darba jintwera li huwa minnu li Mario Psaila xehed b'riferenza għall-każ tar-rikorrent, isegwi li ċ-ċaħda tat-tressiq tiegħu mill-ġdid quddiem il-Qorti tal-Appell Kriminali taf tkun raġuni li ġġib ksur tal-jedd tiegħu għal smigħ xieraq. Hawnhekk, għalhekk, tidħol fis-seħħ it-tieni konsiderazzjoni fil-mertu għall-każ tallum, u jiġifieri dwar l-effetti tar-*res gestae* dokumentati tal-kawża fuq dak il-jedd;

Illi, kif ingħad, meta l-Qorti tal-Appell Kriminali ċaħdet it-talba tar-rikorrent biex tħallih iressaq b'xhud tiegħu lil Mario Psaila, dan immotivatu, fost l-oħrajn, billi rat l-atti proċesswali u ikkostatat li mkien ma kien jidher li Psaila kien xehed fil-każ tar-rikorrent. L-atti juru li Psaila xehed (minn rajh) fil-każ tiegħu biss. Ir-rikorrent jgħid li Psaila xehed fil-każ tiegħu ukoll bħala xhud *in difesa*. Il-verbal tas-smigħ tat-3 ta' Frar, 2011, dwar il-każ kontra r-rikorrent jsemmi biss li xehed xhud tal-Prosekuzzjoni fil-kontro-eżami u r-rikorrent innifsu. Ma jindika li xehed ħadd aktar f'dak il-każ;

Illi safejn wieħed joqgħod fuq il-verbali redatti, id-degriet tal-Qorti tal-Appell Kriminali li bih ċaħdet it-talba tar-rikorrent biex iressaq lil Mario Psaila b'xhud tiegħu m'għandu xejn xi tlum fih jew tgħid kontrih. Fuq dawk l-atti, id-degriet huwa wieħed tajjeb u sostnut mil-liġi[27]. Meta żżid dan mal-prinċipju imsemmi aktar qabel li d-dritt li wieħed iressaq xhud m'huwiex dritt assolut, allura jista' jingħad li m'hemm xejn fl-imsemmi degriet li jista', mqar b'tiġbida tal-istħajjil, jwassal għas-sejbien ta' ksur ta' xi jedd tar-rikorrent għal smigħ xieraq;

Illi jibqa', madankollu, l-kwestjoni ta' dak li ġara hu u jinstema' l-każ tar-rikorrent. Jekk dak li ġara ma kienx rifless kif jixraq fil-verbali u l-atti dokumentati tal-kawża, r-

[27] Art. 424 tal-Kap 9

rikorrent għandu l-jedd li juri li l-affarijiet ġraw mod ieħor? F'dan il-każ, jekk jirriżulta li tassew l-affarijiet ġraw mod ieħor, x'effett ikollu n-nuqqas ta' tmexxija tal-każ tiegħu ma' dak li seħħ tassew fuq il-jedd tiegħu għal smigħ xieraq?;

Illi fl-ewwel lok, il-Qorti tqis li meta tinqala' ċirkostanza bħal din, min jallega ħaġa bħal din li ma tkunx murija fl-atti tal-kawża jew tkun seħħet mod ieħor irid jipprova dik l-allegazzjoni fi grad tajjeb biżżejjed u mhux jikkuntenta ruħu biss li joħloq dubju. Dan jixxiebah ma' ċ-ċirkostanzi eċċezzjonali fejn il-Qorti tħalli li titressaq xiehda kontra l-miktub. Fit-tieni lok, irid jirriżulta wkoll li l-ħsara li sejra ġġarrab il-parti fil-kawża jekk ma jingħatax widen għal dak li ġara tassew waqt is-smigħ tal-kawża, hija ħsara li fiha nnifisha ġġib ksur ta' jedd fundamentali tagħha;

Illi ta' min jgħid li l-minuti ta' kawża għandhom jitqiesu li jirriflettu dak li tassew ikun ġara matul is-smigħ tagħha u jittieħdu dejjem li saru sewwa u huwa biss f'każ ta' ambigwita' f'dak li hemm reġistrat li l-Qorti tista' tisma' sottomissjonijiet dwar x'ried tassew jiġi mfisser f'verbal reġistrat. Għalhekk, parti ma tistax tonqos li tħares xi regola tal-proċedura u mbagħad, wara, tilmenta minn ksur tal-jedd tagħha għal smigħ xieraq[28];

Illi ingħad ukoll li "*d-dritt għal smigħ xieraq ma jfissirx li min, a tempo vergine, ikollu okkażjoni jirrimedja għal xi allegat nuqqas iżda jonqos milli jużufruwixxi mill-okkażjoni, jkollu dritt ulterjuri li jilmenta li nkisirlu xi dritt fundamentali tiegħu. Persuna ma tistax tinjora l-ordnijiet tal-Qorti jew tittraskura li ssegwi dak li jiġi verbalizżat in atti, u wara tippretendi li sar xi żball li affettwa l-każ tagħha quddiem dik il-Qorti. ... Jekk għal xi allegat żball parti*

[28] P.A. (Kost) TM **7.7.2004** fil-kawża fl-ismijiet ***Anthony Mintoff vs Avukat Ġenerali et*** (konfermata mill-Qorti Kostituzzjonali fl-**14.3.2005**) b'mod partikolari dwar is-siwi ritwali tal-verbali li jsiru matul is-smigħ ta' kawża

f'kawża jkollha rimedju li jkun vijabbli u effettiv, iżda ma tutiliżżahx, ma tistax wara tilmenta minn xi nuqqas"[29];

Illi wara li ħasbet sewwa fuq iċ-ċirkostanzi u r-riżultanzi fil-kawża li għandha quddiemha bl-ilment tar-rikorrent, din il-Qorti tasal għall-fehma li r-rikorrent ma seħħlux juri b'mod tajjeb li dak li juru l-atti tal-kawża tiegħu ma jirriflettux sewwa dak li ġara tassew. Fl-ewwel lok, il-provi mressqa mir-rikorrent ma joħolqux il-konvinċiment meħtieġ fil-Qorti biex tista' toqgħod fuqhom. Meta xehed Mario Psaila, qal ħwejjeġ li huma evidentement kontra dak li ġara fil-każ u dak li kulħadd kien jaqbel dwaru[30]; filwaqt li, f'banda oħra tax-xhieda tiegħu qal li, meta xehed quddiem il-Qorti tal-Maġistrati, xehed biss dwar il-każ tiegħu u ma qal xejn li huwa xehed ukoll fil-każ tar-rikorrent[31]. L-istess jingħad dwar ix-xhieda tal-avukat difensur tiegħu li f'partijiet essenzjali tagħha (meħtieġa biex tmieri dak li ġie mniżżel fil-verbali tal-kawża fl-ewwel istanza) hija karatteriżżata bl-użu ta' kliem bħal "jidhirli" u "safejn niftakar"[32]. Fit-tieni lok, ir-rikorrent ma weriex lill-Qorti kif iċ-ċaħda li jitħalla jressaq b'xhud tiegħu lil Mario Psaila sejra irrimedjabbilment iżżommu milli jista' jressaq il-każ tiegħu bl-aħjar mod fl-istanza tal-appell jew li tali nuqqas sejjer iġib ksur tal-jedd tiegħu għal smigħ xieraq, mhux biss taħt id-dispożizzjonijiet tal-artikolu 6(3)(d) tal-Konvenzjoni, iżda lanqas taħt id-dispożizzjonijiet tal-artikolu 6(1) tal-istess. Fit-tielet lok, iċ-ċaħda li r-rikorrent jitħalla jressaq lil Psaila b'xhud tiegħu, fil-qafas kollu tal-proċeduri meħuda kontra tiegħu, ma tammontax għal ksur tal-prinċipju tal-"*equality of arms*", għaliex tinbena fuq għażla proċedurali meħuda mir-rikorrent innifsu (jew mid-difensur tiegħu) matul il-kawża nnifisha, l-effetti ta' liema għażla kienu magħrufa lilu fil-waqt li ttieħdet;

Illi fid-dawl ta' dawn il-konsiderazzjonijiet, il-Qorti qiegħda tasal għall-fehma li r-rikorrent la ġarrab ksur tal-jedd

---

[29] Kost.**7.2. 2005** fil-kawża fl-ismijiet ***A & J Ħili ta' Miema Ltd vs Kummissarju tat-Taxxa fuq il-Valur Miżjud***
[30] Xhieda tiegħu 1.3.2012, f'paġ. 108 tal-proċess
[31] *Ibid.* f'paġ. 110 tal-proċess
[32] Xhieda ta' Dr William Cuschieri 1.3.2012, f'paġġ. 120 – 1 tal-proċess

tiegħu għal smigħ xieraq bil-fatt waħdu tal-għoti tad-degriet tal-Qorti tal-Appell Kriminali tat-23 ta' Jannar, 2012, u lanqas sejjer iġarrab ksur bħal dak bil-fatt li dik il-Qorti tista' tibqa' ma tibdilx fehmitha dwar dak id-degriet. Għalhekk, it-talbiet tar-rikorrent ma jirriżultawx mistħoqqa u m'humiex sejrin jintlaqgħu;

Għal dawn ir-raġunijiet, il-Qorti qiegħda taqta' u tiddeċiedi l-kawża billi:

Tiċħad l-ewwel talba tar-rikorrent u ssib li hu ma seħħlux juri li ġarrab ksur tal-jedd tiegħu għal smigħ xieraq la taħt l-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni u lanqas taħt l-artikolu 6 tal-Konvenzjoni;

Tiċħad it-tieni talba billi din tiddependi minn ta' qabilha; u

Tordna li r-rikorrent iħallas **l-ispejjeż tal-kawża**.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------